

Област Кърджали

- ▶ Население (2021)
- ▶ Територия (кв.км)
- ▶ Брой на населените места
- ▶ Дял на населението в градовете (%)

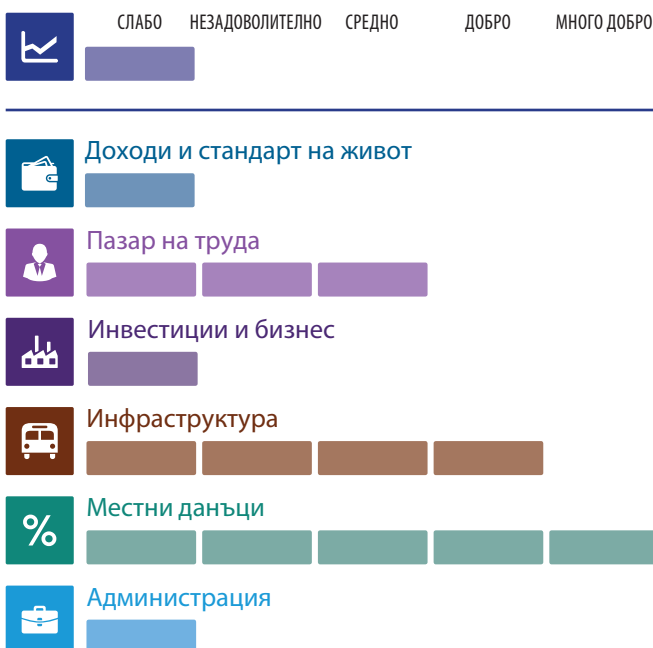
141 177
3209
468
41,8



Залатите и пенсиите в област Кърджали нарастват значително, но остават под средните за страната стойности. Икономическата активност и заетостта в областта отбелязват ръст, въпреки че остават на по-ниски от средните нива. Инвестиционната и бизнес активност са ограничени. Гъстотата на железопътната мрежа също е малка. Нивото на местните данъци в общините в област Кърджали остава сравнително ниско. Индикаторите за работата на местните администрации поставят Кърджали сред трите области с най-слаби резултати.

Коефициентът на естествен прираст е сравнително висок. Представянето на учениците от областта остава слабо и през 2023 година. Здравеопазването страда от хроничен недостиг на лекари и на болнични легла. Броят на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в област Кърджали е най-ниският в страната. Обемът на образуваните битовите отпадъци е нисък, но и малка част от него се предава за третиране и рециклиране. Културният живот и туризмът в областта е сред най-слабо активните.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ



СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ



ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

След няколко години на относително голямо увеличение ръстът на brutния вътрешен продукт на човек от населението в областта се забавя и той остава на сравнително ниско ниво през 2021 година. Същевременно заплатите и пенсиите нарастват значително, въпреки че и те все още са сравнително ниски. Средната годишна работна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение достига 14,5 хил. лв. (при 18,7 хил. лв. в страната). Средната месечна пенсия в областта пък е втората най-ниска в страната (преди тази в област Разград).

Коефициентът на Джини за подоходното неравенство остава нисък. Делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, леко се увеличава и продължава да е по-висок от средния – 25,9% в областта при 22,9% в страната.

Пазар на труда

Населението в трудоспособна възраст намалява и остава на по-ниско ниво от средното – 57,0% в областта при 58,5% в страната. Икономическата активност продължава да нараства, достигайки 69,8% (при 73,6% в страната). Това увеличение е съпроводено едновременно от ръст и на заетостта, и на безработицата. Коефициентът на заетост достига 69,1% (при 70,4% в страната), а този на безработицата – 9,5% (при 5,2% в страната).

Образователната структура на работната сила също се подобрява значително, но и тя продължава да е по-неблагоприятна от средната. Делът на населението на възраст 25–64 години с основно и по-ниско образование намалява до 21,7% (при 16,0% в страната), а на висшестите се свива до 23,5% (при 29,8% в страната).

Застаряването на населението се отразява и на пазара на труда. Кърджали е една от двете области (заедно със Смолян), в които коефициентът на демографско заместване е по-нисък от 50%. През 2022 г. съотношението на населението на 15–19 години към това на 60–64 години е 46,6% (при 65,7% в страната). Това означава, че на всеки 100 души, на които им предстои излизане от пазара на труда през следващите няколко години, съответстват наполовина толкова младежи, на които им предстои да се вляят в работната сила.

Инвестиции и бизнес

Инвестиционната и бизнес активност в областта са сравнително ниски и през 2021 г., поставяйки Кърджали в тройката области на дъното в тази категория (заедно със Сливен и Кюстендил). Кърджали остава областта с най-малък брой на нефинансовите предприятия – 32 на хиляда души от населението (при 60 на хиляда души в страната). Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи леко се повишават до 1,4 хил. лв. на човек (при 3,1 хил. лв. в страната), а преките чуждестранни инвестиции отбелязват по-сериозен ръст до 2,6 хил. евро на човек. Произведената продукция в областта се увеличава, въпреки че остава

значително под средната за страната спрямо населението – 12,6 хил. лв. в Кърджали при 31,2 хил. лв. в страната.

Разходите за научноизследователска и развойна дейност на човек от населението в областта остават ниски и през 2021 година.

Усвояването на европейски средства в областта нараства, но продължава да изостава от средните нива. Към 30 юни 2023 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми в област Кърджали достига 2161 лв. на човек от населението (при 2836 лв. в страната). В рамките на областта най-много средства усвояват общините Кърджали и Момчилград, но и в двете те са под средното ниво за страната.

Инфраструктура

Гъстотата на железопътната мрежа в област Кърджали е сред най-ниските в страната и през 2022 година. Гъстотата на пътната мрежа е по-висока от средната, но делът на автомагистралите и първокласните пътища е сравнително малък (11,2% при 18,5% в страната). Делът на пътната настилка в добро състояние е близък до средния (40% при 41% в страната).

Делът на домакинствата с достъп до интернет се повишава и през 2022 година.

Местни данъци

Нивото на местните данъци в общините в област Кърджали остава сравнително ниско и през 2022 г., като особено голяма е разликата при размера на данъците върху търговията на дребно и върху недвижимите имоти на юридическите лица. Данъците върху прехвърлянето на собственост и върху превозните средства и леките автомобили са по-високи от средните за страната. В рамките на областта най-ниски като цяло са местните данъци в община Черноочене, а най-високи – в община Ардино.

Администрация

Представянето на общините от област Кърджали в тази категория я поставя сред трите области с най-слаби оценки в страната (заедно с областите Видин и Смолян).

Самооценките на местната администрация за развитието на електронното правителство и предоставянето на административни услуги на „едно гише“ през 2023 г. остават сравнително ниски. Ниска и е оценката за прозрачността в работата на органите на местното самоуправление – 66,0% (при 70,3% в страната) през 2023 година.

Делът на собствените от общите приходи в общините от областта през 2022 г. се повишава леко до 21,6% (при 29,0% в страната), а покритието на общинските разходи с местни приходи се свива до 57,2% (при 84,2% в страната).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■

Демография ■■■■

Естественят прираст остава по-благоприятен от средния, въпреки че и той е силно отрицателен с коефициент от $-9,4\text{‰}$ (при $-9,7\text{‰}$ в страната). Областта продължава да привлича голям брой хора и коефициентът на механичен прираст ($21,6\text{‰}$) е най-високият в страната.

Коефициентите на възрастова зависимост в областта продължават да нарастват и са по-високи от средните за страната. Съотношението на населението на над 65 години към това на 0–14 години е $205,5\%$ (при $165,9\%$ в страната), а към това на 15–64 години – $41,9\%$ (при $37,7\%$ в страната).

Делът на градското население в област Кърджали остава най-ниският в страната – $41,8\%$ (при $73,6\%$ в страната), но гъстотата му е сравнително висока – 1753 души на кв. км (при 1404 души на кв. км в страната).

Образование ■■■■

Записването на населението в V–VII клас в областта бележи ръст, но е сред най-ниските в страната и през 2022 г., въпреки че се повишава значително до $86,6\%$ (при $90,7\%$ в страната). Същевременно обаче делът на второгодниците остава сравнително малък. Съответствието между професионалното образование и профила на икономиката в областта е под средното за страната през 2023 година.

Представянето на учениците от областта остава слабо и през 2023 година. Средният успех на националното външно оценяване по математика след VII клас е $29,4$ т. (при $35,3$ т. в страната). Средният успех на матурата по български език и литература е „Добър“ $3,75$ (при „Добър“ $3,93$ в страната). Делът на слабите оценки на матурата по български език и литература отново е сред най-високите в страната – $23,9\%$ (при $17,9\%$ в страната).

Висшето образование е слабо представено в областта с 4 студенти на хиляда души от населението (при 32 на хиляда души в страната).

Здравеопазване ■■■■

Здравното осигуряване на практика покрива цялото население на област Кърджали и през 2022 година. Продължителността на живота е сред най-високите в страната (заедно с тази на жителите на столицата). Същевременно здравеопазването в областта страда от хроничен недостиг на лекари и на болнични легла. Кърджали е областта с най-малък брой и на общопрактикуващи лекари, и на специалисти спрямо населението. На един общопрактикуващ лекар се падат средно по 2777 души (при 1678 души на лекар в страната).

Броят на леглата в местните многопрофилни болници спрямо населението остава изключително нисък, въпреки че за първи път от няколко години леко се повишава до $3,9$ легла на хиляда души (при $5,9$ на хиляда души в страната).

Преминалите за лечение болни са сравнително малко (137 на хиляда души при 235 на хиляда души в страната), което

подсказва, че населението може би търси здравни грижи извън областта.

Ред и сигурност ■■■■

Представянето на област Кърджали в тази категория е много добро. През 2022 г. натовареността на наказателните съдии отново е сравнително ниска, което се отразява на бързината на правораздаването. Един местен съдия разглежда средно по $7,6$ дела месечно (при $10,1$ дела на съдия в страната), а наказателните дела, приключили в 3-месечен срок, са 93% (при 89% в страната).

През 2022 г. броят на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в област Кърджали леко се повишава, но е изпреварен от този в област Смолян и вече е най-ниският в страната с $5,1$ регистрирани престъпления на хиляда души от населението (при $11,6$ на хиляда души в страната). Разкриваемостта им пък е по-висока – 65% в областта (при 49% в страната).

Околна среда ■■■■

Обемът на образуванияте битови отпадъци в областта е най-ниският в страната – 239 кг на човек (при 445 кг на човек в страната) през 2021 година. Същевременно обаче сравнително малка част от него се предава за третиране и рециклиране – 12% (при 74% в страната).

Твърде малка част от жителите на областта живеят в градовете и това обяснява и малкия дял на населението в селища с обществена канализация – $42,7\%$ (при $74,8\%$ в страната), както и този на свързаността с пречиствателни станции за отпадъчни води – $37,2\%$ (при $66,8\%$ в страната).

Кърджали е сред най-залесените области в страната. Делът на горската територия е 54% (при 33% в страната). Нарушената територия пък е сравнително ограничена – $0,14\%$ (при $0,43\%$ в страната) през 2022 година. Инсталираните ВЕИ мощности в областта спрямо населението са повече от средните за страната.

Култура и туризъм ■■■■

Културният живот в област Кърджали е сред най-слабо активните и през 2022 година. Кърджали е областта с най-малко посещения и в кината (40 на хиляда души при 590 на хиляда души в страната), и в музеите (82 на хиляда души при 619 на хиляда души в страната). Посещенията в местните театри и библиотеки също са относително малко на брой.

Туризмът е слабо оценен и през 2022 година. Броят на леглата в местата за настаняване се повишава, но остава нисък със 17 легла на хиляда души при 55 на хиляда души в страната. Реализираните нощувки също са относително малко – 869 на хиляда души (при 3739 на хиляда души в страната). Делът на наетите в сектора на културата, спорта и развлеченията е близък, но под средния за страната.

Ключови показатели за област Кърджали

Индикатори на икономическото развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	11 034	11 760	n.a.	20 212
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	12 705	14 508	n.a.	18 733
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	30,8	25,5	25,9	22,9
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	59,8	59,6	57,0	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	61,9	67,9	69,1	70,4
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	9,7	8,2	9,5	5,2
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	34,3	26,6	21,7	16,0
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	17,6	24,2	23,5	29,8
Произведена продукция (лв./човек)	11 191	12 601	n.a.	31 242
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1352	1449	n.a.	3097
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	1608	2567	n.a.	4098
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	77,3	85,6	86,3	87,3
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	35,3	40,9	40,0	41,1
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	57,0	71,5	57,2	84,2
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	59,4	66,0	66,0	70,3

Индикатори на социалното развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	-9,4	-9,7
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	21,6	4,2
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,98	3,73	3,75	3,93
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	31,7	30,5	29,4	35,3
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	77,2	76,0	86,6	90,7
Средна продължителност на живота (години)***	76,7	75,5	74,6	71,9
Дял на здравноосигурените лица (%)	(100,0)	(100,0)	(100,0)	93,5
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	3067	3097	2777	1678
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	5,0	4,7	5,1	11,6
Дял на висящите наказателни дела (%)	4,5	13,3	6,0	11,6
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	44,3	42,7	n.a.	74,8
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	221	239	n.a.	445
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	9,8	12,1	n.a.	74,0
Посещения в кината на хиляда души от населението	18	27	40	590
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	456	837	869	3739

* Данните за 2022 г. са включени в изследването от 2023 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2022/23 година, а матурите са проведени през 2023 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.